

030860

DİA

ÇİFTE MİNARELİ MEDRESE (Erzurum)

Madde Yayınlandıktan Sonra Gelen Doküman

03.05.2017

Rogers, J. M.

The Çifte Minare Medrese at Erzurum and the Gök Medrese at Sivas. A contribution to the history of style in the Seljuk architecture of 13th century Turkey .-- 1965 ISSN: 0066-1546 DOI (Digital Object Identifier): 10. 2307/3642502 ISSN: 00661546 : Anatolian Studies, vol. 15 pp. 63-85, (1965)

Architecture - Turkey | Seljuks of Rum | Turkey - pre- Ottoman | Madrasas

ilim dalı : mim

27 AGUSTOS 1991

madde : Çifte Minareli Medrese (Erz)

A. Br. : c. VI , s. 414

B. L. : c. I , s. 2695

F. A. : c. , s.

M. L. : c. 10 , s. 227

T. A. : c. XI , s.

3556. Ünal, Rahmi H.: Çifte Minareli Medrese : (Erzurum) / Rahmi Hüseyin Ünal. - 1. baskı. - Ankara, 1989. - VII, 72 S. : zahlr. Ill. - (Kültür Bakanlığı yayınları ; 1103 : Ta-nıtma eserleri dizisi ; 27)
Inhalt d. türk. Titels: Die Çifte-Medrese in Erzurum Gaziantep
ISBN 975-17-0490-1

030860
ÇİFTE
MİNARELİ
MEDRESE

9 E 887

030860
ÇİFTE
MİNARELİ
MEDRESE

03 OCAK 1994

SANAT TARİHİ

ÇİFTE MİNARE
MEDRESESİ

ROGERS, J.M. The date of the Çifte Minare Medrese at Erzurum. *Kunst des Orients* 8(1972), pp. 77-119.

Erzurum'daki Çifte
Minareli Medresenin
Tarihçesi

SANAT T.

ÇİFTE MİNARE
(ERZURUM)

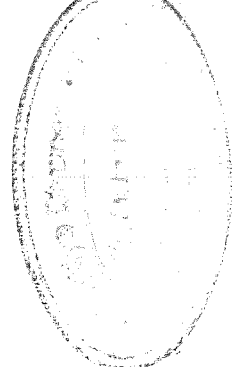
GÖK MEDRESE
(SIVAS)

1841 ROGERS, J. M. The Çifte Minare Medrese at Erzurum and the Gök Medrese at Sivas. A contribution to the history of style in the Seljuk architecture of 13th century Turkey. *Anatolian studies* 15 (1965), pp. 63-85

Erzurum'daki Çifte Minareli ve
Sivas'taki Gök Medrese. 13. yüzyıl Türkçesi
Selçuklu mimarisinde stil tarihinin
kaynakları.

THE DATE OF THE ÇIFTE MINARE MEDRESE AT ERZURUM

BY J. M. ROGERS

The present article, after all that has already been written on the Çifte Minare Medrese at Erzurum, may appear both superfluous and excessive. There are a number of justifications for this further treatment of an apparently overworked subject. In the first place, in view of the limited amount of evidence regarding the history of the Seljuks in Anatolia in the thirteenth century, the chronology of the monuments needs to be made as precise as possible if their value as documents is to be fully exploited. Secondly, the façade of the Çifte Minare Medrese belongs to a group of Anatolian façades, the exact ordering of which has for a long time been a matter of dispute: these are of prime importance because of the patent influence they exercised upon the architecture of Central and Eastern Anatolia in the last third of the thirteenth century, which has in some sense or other come to be regarded as "İl-Ĥānid". The proper dating of the Çifte Minare Medrese is, therefore, essential for

* The present article was presented in an abbreviated form as a communication to the Fourth International Congress of Turkish Arts at Aix-en-Provence, September 10th-17th, 1971.

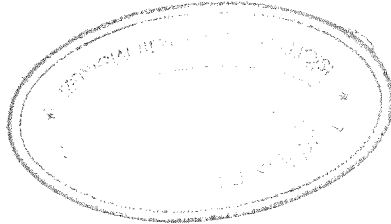
The following abbreviations are used:

<i>Belin</i>	Belin, <i>Extrait du journal d'un voyage de Paris à Erzeroum, Jour As Paris</i> 4th series 19 (1852).
<i>Beygu</i>	A. Ş. Beygu, <i>Erzurum Tarihi, Anıtları, Kitabeleri</i> (Istanbul 1936).
<i>Cahen</i>	C. Cahen, <i>Pre-Ottoman Turkey</i> (London 1968).
<i>CIA, Asie Mineure</i>	M. van Berchem-H. Edhem, <i>Matériaux pour un Corpus Inscriptionum Arabicarum</i> , Troisième Partie, <i>Asie Mineure</i> , MIFAO 29 (Le Caire 1917).
<i>CIA, Egypte</i>	M. van Berchem, <i>Matériaux pour un Corpus Inscriptionum Arabicarum</i> , Première Partie, <i>Egypte</i> , MIFAO 19 (Paris 1903).
<i>Erdmann</i>	K. Erdmann, <i>Das Anatolische Karavansaray des 13. Jahrhunderts</i> , <i>Istanbuler Forschungen</i> 21 (Istanbul 1961).
<i>Jerphanion</i>	G. de Jerphanion, <i>Mélanges d'archéologie anatolienne</i> (= Mélanges de l'Université Saint Joseph 13,1, Beirut 1928).
<i>Khal'pakhch'ian</i>	O.Kh. Khal'pakhch'ian, <i>Grazhdanskoye zozchestvo Armenii</i> (Moscow 1971).
<i>Konyalı</i>	I.H. Konyalı, <i>Abideleri ve Kitabeleri ile Erzurum Tarihi</i> (Istanbul 1960) 336-60.
<i>Kuran</i>	A. Kuran, <i>Anadolu Medreseleri</i> (Ankara 1969).
<i>MTA</i>	A. Gabriel, <i>Monuments Turcs d'Anatolie I-II</i> (Paris 1931-4).
<i>Muhtaşar</i>	H.W. Duda, <i>Die Seldschukengeschichte des Ibn Bibi</i> (Copenhagen 1959).
<i>Mülâhazalar</i>	H. Karamağaralı, <i>Erzurum'daki Hatuniye Medresenin Tarihi ve Bânisi hakkında bazı Mülâhazalar</i> , <i>Selçuklu Araştırmaları Dergisi</i> (Journal of Seljuk Studies) (Ankara 1971) 209-47.
<i>Rašid ad-Din, Arends</i>	Rašid ad-Din, <i>Ğāmi' at-Tawārīḫ</i> , ed. 'Abd al-Karīm-Oğlı 'Alī-Zāde, trans. A.K. Arends, <i>Sbornik Letopisei III</i> (Baku 1957).
<i>RCEA</i>	<i>Répertoire chronologique d'épigraphie arabe</i> , ed. Et. Combe-J. Sauvaget-G. Wiet (Le Caire 1931-).
<i>Rogers, ÇM</i>	J.M. Rogers, <i>The Çifte Minare Medrese at Erzurum and the Gök Medrese at Sivas</i> , <i>AnatSt</i> 15 (1965) 63-85.
<i>Rogers, Recent Work</i>	J.M. Rogers, <i>Recent work on Seljuk Anatolia</i> , <i>KuOr</i> VI, 2 (1970) 134-69.
<i>Spuler</i>	B. Spuler, <i>Die Mongolen in Iran</i> ² (Berlin 1968).
<i>Ünal</i>	R.H. Ünal, <i>Les Monuments islamiques anciens de la ville d'Erzurum</i> (Paris 1958) 58-101.

Kunst Des Orient, VIII 1/2, Wiesbaden 1974, s. 77-120

A2329

- _____ "İnsan-Din İlişkisi", EÜİFD., S.1, Kayseri, 1983, s. 111.
- TANYU, Hikmet, "Türk Töresi Üzerine Yeni Bir Araştırma", AÜİFD., Ankara, 1978, XXIII/101.
- TEKİN, Talat Orhon Yazıtları, Ankara, 1988.
- TOGAN, A. Zeki Velidi, Tarihte Usul, İstanbul, 1985.
- TOYNBEE, Arnold, Medeniyet Yargılamıyor, (Çev. Ufuk Uyan), İstanbul, 1991.
- _____, Tarih Bilinci, I-II, (Çev. Jane Caplan), İstanbul, 1978.
- TÜRKDOĞAN, Orhan "Türk Düşünce Sistemi Üzerine Bir Deneme", Türk Yurdu (Türk Düşünce Hayatı Özel Sayı) S. 44, Ankara, Nisan, 1991, XI/27.
- _____, "Eski Bir Kültür Kodu Olarak Nevruz", TDA., S. 100, İstanbul Şubat 1996, s. 33.
- ÜLKEN, Hilmi Ziya Türk Tefekkür Tarihi I, İstanbul, 1933
- _____, "Bugünün İnsanı", Türk Düşüncesi, S. 4, İstanbul, Mart 1954, I/246.
- _____, Aşk Ahlakı, İstanbul, 1981.
- _____, Millet ve Tarih Suuru, İstanbul, 1948.
- YILDIRIM, Dursun, "Köktürk Çağında Tanrı mı, Tanrılar mı Vardı?", Türk Kültürü Araştırmaları (Muharrem Ergin'e Armağan), Yıl, XXVIII/1-2, Ankara, 1992, s. 295.
- YILMAZ, Nusrettin, Eski Türk Yazıt ve Destanları Işığında Tarihi Varlık Olarak İnsan, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kayseri, 1998.

ERZURUM ÇİFTE MİNARELİ MEDRESE'NİN YAPIM TARİHİ ve BÂNİSİ HAKKINDA YENİ BİR YAKLAŞIM

Dr. Osman GÜRBÜZ*

ÖZET

Erzurum Çifte Minareli Medrese'nin bânisi ve Hundi Hatun'un kimliği henüz aydınlatılamamıştır. Bu konuda ileri sürülen görüşler ise, ya kabul görmemiş veya zamanla çürütülmüştür. Bize göre böyle bir sonucun ortaya çıkmasında en önemli faktör, bu konuda çalışmalarda bulunan tarih ve sanat tarihi araştırmacılarının ulaştıkları bulguların birlikte ele alınmayışıdır. Biz bu makalemizde yeni bir tez ortaya koyarak, bu eseri Mu'ineddin Süleyman Pervâne'nin, II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in kızı Hundi Hatun adına yaptırdığını, ancak bina süslemelerinin henüz bitirilemeden Pervâne'nin Moğollar'a karşı hıyaneti kesinleşip idam edildiği için abideyi devam ettirmeye kimsenin cesaret edemeyip olduğu gibi bıraktığını, bu sebeple Pervâne'nin isminin unutulduğunu kanıtlamaya çalıştık. 1540 tarihli vakıf kaydını ise küçük bir değişiklikle doğru olabileceğini savunduk.

GİRİŞ

Erzurum Çifte Minareli Medrese'yi kim, hangi tarihte yaptırmıştır? sorusu hala tartışma konusu olmaya devam ederken, Hundi Hatun'un kimliği konusunda da belirsizlikler sürmektedir. Bu problemin çözümü konusunda yapılan çalışmalar ve atılan adımlara rağmen sonuca ulaşmak mümkün olmamıştır. Medresenin kitabesinin olmayışı, vakfiyesinin bulunmayışı ve kaynaklarda kimin hangi tarihte yaptırdığına ilişkin açık bir kayda rastlanmaması sebebiyle değişik görüşler ileri sürülmüş, farklı tezler ortaya atılmıştır.

Araştırmacıları en çok uğraştıran konuların başında bu esere ait olduğu söylenen Farsça kitabe metni gelmektedir.¹ Konuyla ilgili bütünü yayımlarda söz konusu edilen bu Farsça kitabe, rivayetlere göre 1829 yılında Rusların Erzurum'u ilk işgallerinde yerinden sökülerek St. Petersburg'a götürülmüştür. Çeşitli kitap ve makalelerde yer alan Farsça metin ve çevirilerin hepsi, bu kitabenin tercümesi veya bir yerliden elde edilen ilk metinden çıktığı anlaşılmaktadır.² Ancak Çifte Minareli

* Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

¹ Beygu, Abdurrahim Şerif, **Erzurum Tarihi, Anıtları, Kitabeleri**, İstanbul, 1936, s. 125.

² Bnd kan xdar a abn mcam nazar ast jwab mara bşnoydk drzman xlaqt slطان ملك خان خلد الله ملكه بود از خارزم عزیمت شهر ارزن الروم کردم در آن زمانکه رسیدم دیار را توطن کردم خوشترین وقتی از او بیا دم آمد که بنای یک چیزی کنارم که ایدا الیاد احسان وخیرات ما باشد یک مسجد وجد حجره بنا کنم که طالبان علم در آنجا مسکن نمایند و این بنا را جنان کذا شتم که اگر خراب شود باین حجت صنعت وعمل نمایند اجاره هفت دکانین وزمین ها که در اطراف او باشد اجاره آنها وعشر محصول اوقاف سلطان ملك خان همیشه ودر هر سال این مارا گرفته خرج اید

Kapagüçü gelirdi:
1. f. c. n. s. a. l.

KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINLARI : 1103

ÇİFTE MİNARELİ MEDRESE (ERZURUM)

MADE YAYISI İNDOKTAN
SONRA GNEP + GNEP İKİ

25 AGUSTOS 1991

Rahmi Hüseyin ÜNAL

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	1 27118
Tasnif No:	725.295616 İ. İ. N. G.

TANITMA ESERLERİ DİZİSİ : 27

1989 Ankara

Selâhîye Medreselerinin Tarihi, c. II, 1997, Ankara
Nispetiye 201-247 sayfaları arasında yer almaktadır.

030860

ERZURUM'DAKİ HÂTUNİYE MEDRESESİ'NİN TARİHİ VE BÂNİSİ HAKKINDA MÛLÂHAZALAR

HALÖK KARAMAĞARALI

Bugün daha ziyâde «Çifte Minareli» diye anılan bu medrese, târihi çok münâkaşa edilmiş fakat henüz doğru olarak tesbit edilememiş bulunan âbidelerden biridir. Medresenin kitâbesi mevcut olmadığı gibi, vakfiyesi de bulunamamış, bilinen kaynaklarda da eserin bânisi ve inşa târihi hakkında herhangi bir kayda rastlanmamıştır. Bundan dolayı binânın târihini IX. yüzyıla indirenler bulunduğu gibi, XIV. yüzyıla çıkaranlar da vardır. Biz burada bugüne kadar ileri sürülmüş olan muhtelif târihlerin tahlil ve tenkidini yaptıktan sonra, bazı târihi verilerin ışığı altında, eseri doğrudan doğruya mimâri ve tezyini karakterine göre yeniden târihlemeye çalışacağız.

Umumiyetle bütün neşriyatta, bu medreseye âit olduğu rivâyet edilen, kûfi ile yazılmış H. 351 (M. 962) târihli Farsça bir kitâbe kopyasından bahsedilmektedir¹. Rivâyete göre kitâbe, girişte bulunan çift başlı kartal ile birlikte, 1829 işgalinde Ruslar tarafından sökülüp St. Petersburg'a götürmüştür². Bu kitâbenin kopyası olduğu söylenen metin Britanya Konsolosluğu tercümanı tarafından Prof. K. K o c h'a verilmiş³; keza metni ilk defa neş-

¹H. F. B. Lynch, *Armenia. Travels and Studies*. II, London 1901, 211 - 212. s.; W. Bachman, *Kirchen und Moscheen in Armenien und Kurdistan*, Leipzig 1913, 78 - 79. s. ; Ali Emîrî, *Kars Şehri Hakkında Bir Vesika-i Tarihiyye*. Osmanlı Tarih ve Edebiyatı Mecmuası, 28 sayı, 30 Haziran 1336 (1920), 776. s.; A. Ş. Beygu, *Erzurum Tarihi, Anıtları, Kitabeleri*. İstanbul 1936, 125 - 126. s. ; I. H. Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Erzurum Tarihi*. İstanbul 1960, 353 - 354. s. ; J. M. Rogers, *The Çifte Minare at Erzurum and the Gök Medrese at Sivas*. Anatolien Studies, XV, 1965, 82 - 84. s. ; R. H. Ünal, *Les Monument Islamiques Anciens de la Ville d'Erzurum et de sa Région*. Paris 1968, 100. s. ; A. Kuran, *Anadolu Medreseleri*. I, Ankara 1969, 120 - 122. s.

²A. Ş. Beygu, *a. e.*, 124. ; J. M. Rogers, *a. e.*, 82. s.

³H. F. B. Lynch, *a. e.*, II, 211. s.